

Justyna Szczypek-Bogdanowicz

Od wiedzy do kompetencji, czyli dlaczego warto rozwijać kompetencje kluczowe

Kiedy w Polsce istniały jeszcze gimnazja, projekt edukacyjny był obowiązkowym zadaniem w toku trzyletniej nauki. Dotyczył dowolnego przedmiotu czy dziedziny, a uczeń mógł dokonać wyboru tematu projektu do realizacji zgodnie ze swoimi zainteresowaniami, możliwościami i umiejętnościami. Uczniowie pracując zespołowo mieli obowiązek wykonać jeden projekt edukacyjny pod kierunkiem nauczyciela/opiekuna projektu. Finalnie, zespoły prezentowały efekty swojej pracy na forum szkoły, a wpis o zrealizowanym projekcie pojawiał się na świadectwie ukończenia szkoły. Niestety wraz z zamknięciem gimnazjów projekty w tym kształcie zniknęły z polskich szkół.

Jestem przekonana, że każdy nauczyciel, który realizował takie zadanie wraz z uczniami potwierdzi, że projekty dawały uczniom przestrzeń do kształtowania różnorodnych umiejętności, począwszy od interpersonalnych poprzez cyfrowe, przywódcze, czy rozwiązywania problemów i wiele innych. Projekty edukacyjne były metodą, która rozwijała praktycznie wszystkie pożądane na rynku pracy kompetencje kluczowe, czasami nazywane kompetencjami przyszłości. Mówiąc o kompetencjach myślimy – projekty, mówiąc o projektach myślimy – kompetencje. Przeanalizujmy kilka różnych kwestii.

We współczesnej szkole, w ławce, w której zasiadło pokolenie metaversum nie ma już miejsca na pracę metodami sprzed 20 lat. Czy szkoła nadal powinna skupiać się na mozolnym zdobywaniu podręcznikowej wiedzy? Czy współczesny uczeń musi się dostosować do swojej szkoły, czy też szkoła do niego? Czy szkoła potrafi wyjść naprzeciw uczniowi, który najprawdopodobniej będzie wykonywał zawód, który nawet jeszcze nie istnieje? Poszukując odpowiedzi na te pytania warto odnieść się do europejskich zaleceń, przedstawiających podejście do rozwoju kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie.

Kompetencje kluczowe nie są nowym rozwiązaniem. Po raz pierwszy zostały wprowadzone w 2007 r. i od tego czasu kilkakrotnie ulegały przemianom, tak jak zmienia się nasza rzeczywistość. Ostatnie aktualizacje miały miejsce w maju 2018 roku. Kompetencje kluczowe to zbiór kompetencji, które powinien posiadać każdy z nas, aby móc dostosować się do potrzeb zmieniającego się rynku.

„W szybko zmieniającym się świecie o licznych wzajemnych powiązaniach, każda osoba będzie potrzebowała szerokiego spektrum umiejętności i kompetencji oraz będzie musiała stale je rozwijać przez całe życie. Celem kompetencji kluczowych [...] jest zapewnienie podstaw pozwalających osiągnąć bardziej demokratyczne społeczeństwa, w których panuje większa równość. Stanowią one odpowiedź na potrzebę trwałego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu, spójności społecznej i dalszego rozwijania kultury demokratycznej” ZALECENIE RADY z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie

Określono 8 kompetencji kluczowych definiowanych jako **kombinację wiedzy, postaw i umiejętności**, gdzie **wiedza** to fakty, liczby, pojęcia; **postawy** to skłonności do działania; a **umiejętności** to zdolności do przeprowadzania procesów z wykorzystaniem wiedzy. Kompetencje:

1. w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
2. w zakresie wielojęzyczności,
3. matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
4. cyfrowe,
5. osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
6. obywatelskie,
7. w zakresie przedsiębiorczości,
8. w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Wszystkie ww. kompetencje uzupełniają się, współgrają i są tak samo istotne, chociaż być może w różnym stopniu i z różnym natężeniem.

Kompetencje kluczowe są traktowane jako wskaźnik w ustalaniu priorytetów w nauczaniu i mimo, że w takiej postaci nie pojawiają się w podstawie programowej, to można odnaleźć ich ślady w „Preambule podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej” (MEN 2017). Najważniejsze umiejętności rozwijane w ramach kształcenia ogólnego w szkole podstawowej to:

1. sprawne komunikowanie się w języku polskim oraz w językach obcych nowożytnych;
2. sprawne wykorzystywanie narzędzi matematyki w życiu codziennym, a także kształcenie myślenia matematycznego;

3. poszukiwanie, porządkowanie, krytyczna analiza oraz wykorzystanie informacji z różnych źródeł;
4. kreatywne rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki, w tym programowanie;
5. rozwiązywanie problemów, również z wykorzystaniem technik mediacyjnych;
6. praca w zespole i społeczna aktywność;
7. aktywny udział w życiu kulturalnym szkoły, środowiska lokalnego oraz kraju.

Chociaż podstawa programowa była zmieniona w 2017 roku, a aktualizacja kompetencji kluczowych miała miejsce w 2018 r., to oba dokumenty są spójne.

Czy kompetencje kluczowe są nam potrzebne? Czy warto skupić się bardziej na ich rozwoju, niż na przyswajaniu podręcznikowych informacji? Czy można wiedzę przekształcić w kompetencje? Kompetencje kluczowe odpowiadają na potrzeby dzisiejszego rynku i wciąż zmieniających się społeczeństw. Stawiają nacisk na dynamikę postępu i uświadamiają potrzebę ciągłego rozwoju członków społeczeństwa. Należy zadbać o kształtowanie ich od wczesnych lat edukacji szkolnej, chociażby poprzez wykorzystanie metody projektu edukacyjnego wraz z nauczaniem interdyscyplinarnym. Ponadto, warto wdrażać projekty współpracy europejskiej w tym Erasmus+ oraz eTwinning oraz wszelkiego rodzaju partnerstwa międzysektorowe.

Nie można pominąć podejścia holistycznego oraz metodyk uczenia opartych na poszukiwaniu/badaniu, w których uczenie jest oparte na uczniowskiej współpracy, proaktywności i autonomii. Wdrażanie tych zasad pozwoli na rozwój wszechstronnych umiejętności i kompetencji uczniów i może zapobiegać wczesnemu porzuceniu nauki i większej satysfakcji z własnego rozwoju przez całe życie. Wdrażanie tych zasad może być odpowiedzią na znużonego szkolną codziennością ucznia, przedstawiciela pokolenia Alfa, zanurzonego w świecie mediów społecznościowych i wirtualnym środowisku. Zmiana nie jest już opcją, dostosowanie się do niej jest konieczne.

Zachęcam Czytelników do wykorzystywania metody projektu edukacyjnego oraz różnorodnych form współpracy, które wpływają na rozwój wszystkich kompetencji kluczowych. Ponadto serdecznie zapraszam na cykl trzech warsztatów pn. *ZaPROJEKTuj szkołę XXI wieku – nowoczesne projekty edukacyjne*, które już od marca 2023r. będą miały miejsce w Pomorskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku. Poprowadzą je znakomici eksperci i pasjonaci tej tematyki.

Justyna Szczypek-Bogdanowicz

Nauczyciel konsultant ds. kompetencji kluczowych oraz projektów międzynarodowych w Pomorskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku.

Klasy patronackie

W grudniu 2022 r. odbyła się uroczystość podpisania umowy patronackiej pomiędzy trzema słupskimi szkołami: **II Liceum Ogólnokształcącym im. Adama Mickiewicza w Słupsku**, reprezentowanym przez dyrektora **Mariusza Domańskiego**, a **Szkołą Podstawową z Oddziałami Integracyjnymi nr 5 im. Gryfitów w Słupsku**, reprezentowaną przez dyrektorkę **Krystynę Lewandowską** oraz **Szkołą Podstawową nr 6 im. Ludwika Waryńskiego w Słupsku** – reprezentowaną przez dyrektora **Grzegorza Boreckiego**.

Umowę partnerską podpisano w obecności **Marty Makuch** – Pierwszej Zastępczyni Prezydentki Miasta Słupska, **Małgorzaty Lenart** – Przewodniczącej Komisji Edukacji Rady Miejskiej w Słupsku oraz **Anny Sadlak** – Dyrektorki Wydziału Edukacji w Urzędzie Miasta w Słupsku. Goście podkreślali innowacyjność przedsięwzięcia, zwracając uwagę na nową jakość edukacji w polskiej szkole.

Szkoły postanowiły podjąć współpracę w ramach *Klasy Patronackiej*, której celem będzie objęcie klas ósmych opieką i wsparciem procesu kształcenia oraz upowszechnianie wśród uczniów umiejętności matematyczno-przyrodniczych, ze szczególnym uwzględnieniem wiedzy teoretycznej i praktycznej, w myśl zasady uczenia przez działanie. Rozwijanie kompetencji matematyczno-przyrodniczych sprzyja naukowemu poznawaniu świata oraz rozwiązywaniu problemów wynikających z codziennych sytuacji. Uczestnictwo młodzieży szkół podstawowych w podjętych działaniach umożliwi uczniom objętym opieką *Klasy Patronackiej* efektywne wykorzystanie zdobytej wiedzy w dalszym etapie kształcenia.

dr Kinga Mielczarek

Koordynatorka Klasy Patronackiej, doradczynie metodyczna nauczycieli języka polskiego w Pomorskim Ośrodku Doskonalenia Nauczycieli w Słupsku.